

MARTIN UGALDEREN HITZALDIA

Lana, trebezia eta elkartasuna

Osasun arazoak direla medio Martin Ugalde bera ezin izan zenez egon Eusko Alkartasunak antolatutako omenaldian, egun horretarako euskaraz prestatutako hitzaldia Unai semeak irakurri zuen. Hona hemen, oso-osorik, Martin Ugaldek idatzirik hitzaldia:

Hasi baino lehen, zuei denoi, beste edozein aurretik, eskerrak ematea ezinbestekoa egiten zait, omenaldi hau zuen eman-kortasun eta maitasunaren adierazle delako, batez ere.

Bestalde, belaunaldi oso baten aldeko omenaldi bezala ere ikusten dut gaurko ekitaldi hau. Nire belaunaldiko abertzale guztiei eskerrak eman nahi nizkieke, beraz, gaur arte gure herriaren oinarriko balioak, estiloa eta kultura defendatzen, zabaltzen eta irakasten lortu duten guztiagatik.

Zorte on ikaragarria izan dut gauza askotan, behar nuen tokian eta behar zen garaian aurkitu naizelako: 15 urte nituela, 1936. urtean, Agirre Lehendakaria ikusi nuen Bilboko Plaza Eliptikoan Gudarien martxa presiditzen. Nork esan behar zidan niri hamabost urte geroago, Caracasen eta kazetari gisa prentsaurrekoa antolatzen zerbitzatzeko parada izango nuenik? Eta urte pare bat beranduago, 1959an, Venezuelan bertan, eta bere eskutik, «Hiltzaileak» ipuina zela kausa, lehen sariko urrezko domina jasotzeko ohorea izango nuenik? Handik urtebetera, Parisen bihotzakoak jota hil zenean, neuri egokitu zitzaidan Caracasen, Centro Vascoko presidente gisan haren elizkizunetan buru egitea. Nork esan behar zidan hori niri?

Eta halaxe gertatu, alajainkoa!

Jesus Maria Leizaola izendatu zuten ordeko, 1960. urtean.

Juan Ajuriagerraren bitartez bildu ninduen Baionako hotel batean. Eta zehaztu egin zidan nire egitekoa: EAJko kontseilaritza isilpean bete behar nuela, barruan, interiorrean, alegia, *Alderdi* aldizkaria egiten jarraituz. *Sintesis de la Historia del País Vasco* idazten ari nintzenez gertatu zen hau guztia.

Halako batean, hil zen Franco, 1975. urtean. Azkar noa, badakit. Baina ez nuke inor aspertu nahi.

Handik urtebetera itzuli ginen etxera, eta utzi egin nuen politikagintza. Baina, hala ere, interes handiz jarraitu nuen Karlos Garaikoetxea jaunaren hautapena.

Ajuriagerrak agindu zidan bi hizkuntzetan argitaratzeko zen *Deia* egunkarian, euskarazkoak nire ardura izan behar zuela, eta halaxe sartu nintzen euskarazko kazetaritza lanean. Handik urte askora, *Euskaldunon Egunkaria* sortzeko ahaleginean ere murgildu nintzen, langintza horretarako aukera eskaini zidatenean.

Ibilbide luze eta korapilatsu honen bukeran, gaur bertan alegia, begiak inoiz baino irekiagoak ditudala iruditzen zait. Gure herriaren ibilbidea, neurearen paraleloa ere izan dena, urrundurik ikusi eta aztertu izan dut. Zeuekin partekatatu nahiko nituzke ataratako ondorio batzuk.

Euskal Herriaren ibilbidea oso luzea eta zaila izan den arren, ganorazkoa izan dela iruditzen zait. Euskaldunon nortasuna eta lekua gordetzen jakin izan zituzten gure

aurrekoek, eta geuk ere eredu horri orokorki erantzun ona eman diogula iruditzen zait.

Euskaldunon lana, hitza eta estiloa, hau da kulturak, oro har, errespetua sorrarazi du, eta guk ere, geure egoskorkerian, koherentzia moduko bat gorde izan dugula esango nuke.

XIX. mendean kultura horri proiektu politiko bat ezarri zion Sabino Aranak, eta proiektu hori osatzen, egokitzen eta helitzen saiatu izan gara, gerrak, diktadurak eta bestelako ekaitzak zirelarik tartean.

Nik neuk, guetako hainbeste eta hainbeste euskaldunek bezalaxe, kartzela edo

nak baino errazagoak izango. Inoiz gure herria arazorik gabeko herri libre izango dela uste duena ametsetan besterik ez dabil. Euskaldunon nortasun eta burujabetasunaren aldeko lana etengabea izan behar da. Betiko ahalegina baina, era berean, beti desberdina izango dena.

Gehiegikeria militarrek, lege-debekuak eta atxilotetak ezagutu bagenituen, horiek baztertu gabe oraindik, beste mehatxu batzuk ezagutuko ditugu aurrerantzean ere: argudio ekonomizistak, gezurrezko globalizazio eta progresismoaren aldekoak, aurka izango ditugu. Hemendik aurrera, ordea, gaur arte baino prestatuagoak egongo

Lana da gaur egun abertzaleok gure herriaren alde egin dezakegun zerbitzurik onena. Denok eman dezakeguna horixe da.

Orain arte sortu eta aurrerantzean sortzen ditugun erakunde bidez egin behar duguna hauxe da:

Lana, gure seme-alabei euskaraz bizitzeko erakusteko. Lana, euskaldunok betidanik ezagutu ditugun balioak irakatsi eta praktikan jartzeko. Lana, euskaraz hitz egin, irakurri, idatzi eta ikusentzuteko. Lana, gure gizartea libre, justua eta emankorra izango dela ziurtatzeko. Lana, Nafarroako eta Iparraldeko gure anai-arrebengana hurbiltzeko. Eta azkenik, lana, geuk egindakoa eta geu garena, gure erakundeen ispiluan ikusita, munduak ezagutu, onartu eta errespetatu dezan.

Lana da, beraz, gure balore sekretua eta lanean ari gara. Baina lanari gogotik ekin behar zaio.

Lana berez gure ezaugarrietako bat den arren, sarritan falta izaten zaigun trebeziak jantzi beharko dugu. Trebezia, gu geu geure herriaren egoeraz jabetu eta besteei ulerrazteko. Trebezia, gure asmoak kanporenean ere onargarriak eta erakargarriak izan daitezten. Trebezia, non eta nola kokatu asmatzen jakiteko. Trebezia, gure helburuak pausoz pausoz lortzen jakiteko. Herri txikia garenez, Trebezia Kolektiboa, Trebezia Historikoa, erabiltzen jakin beharko dugu. Laburki esanda, Herri kultura eta trebezia izaten ikasi behar dugu.

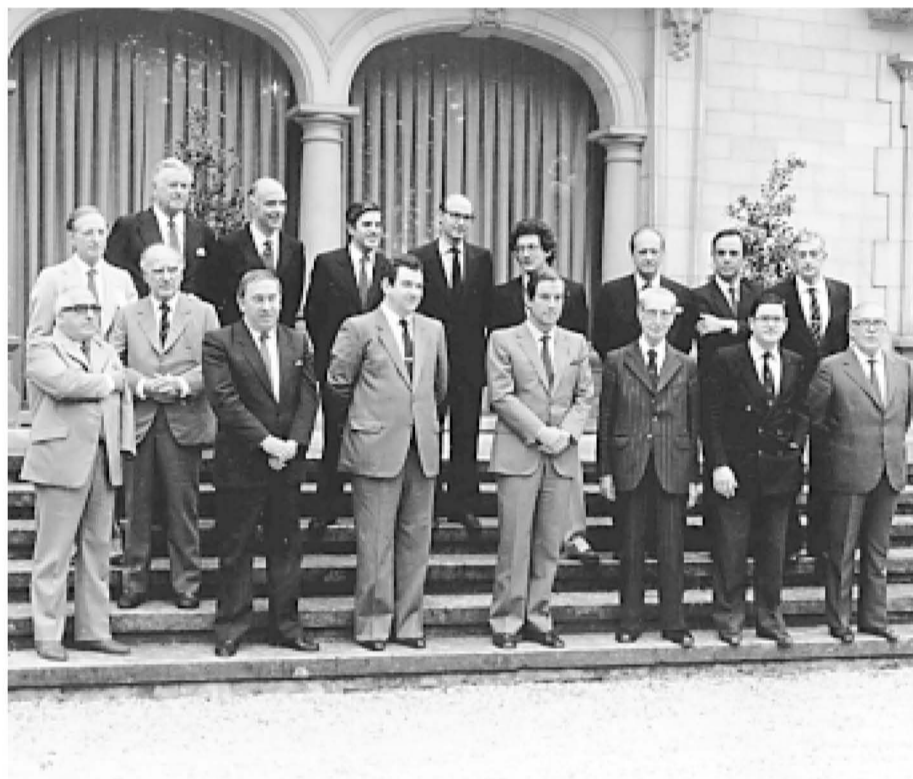
Azkenik, alderdikide maiteok, gure Alderdiaren izenean dagoen hitz bat erabili behar dut nahi eta nahi ez: Alkartasuna.

Euskaldunok elkarlanean aitzindari eta eredu izan gara. Gure itsasoko enpresetan aspaldi erakutsi dugu antolaketa eta elkarlan onak noraino eraman gaitzakeen. Gure enpresak sortzeko ahaleginean ikusi zen hori XIX. mendean, eta XX. ean kooperatiben munduan urrats esanguratsuak eginenez, elkarlanerako sistema hori egokitzen ere badakigula erakutsi dugu.

Baina lorpen horiek guztiak herri bat osatzeko proiektuaren zatiak besterik ez dira. Euskaldunok oraindik erakunde handiago bat eraikitzen ikasi behar dugu. Gure aberria, alegia, eta horretan oraindik ez daukagu esperientzia handirik. Hori da, ordea, gure gaurko eta bihurtuko erronkarik nagusia. Nola elkartu eta batu gure gizartea, bai guk geuk eta baita kanpokoek ere, gure aberria begi bistan ezagutzeko, eta errespetatzeko? Zergatik ez maitatzeko?

Nirea bezalako ibilbide luzea egin duenarentzat, elkartasuna une zailetan etortzen dela jakina da. Bestalde, egoera erosoak zailtasunak uxatzen dituela ematen duenean, elkarren kontrako liskarrei bidea zabaltzen zaiela dirudi. Baina kasu, elkarlana eta Alkartasuna dira gure indarrik preziazuetakoak. Guretzat ezinbestekoak dira horiek, batez ere, une honetan bezala, abiada apur bat hartu dugunean. Ezbairik gabe esan bailiteke, inoiz baino osasuntsuago ikusten dudala gaur gure herriaren posizioa eta etorkizuna.

Neu naiz, osasunik gabe nabilena, ez baitit zuenganaino etortzen utzi. Jakizue, hala ere, hitz hauek esateko aukera pozgarri honen bidez zuen artean nagoela. Hunkiturik. Nire eskerrik beroenak.

ERBESTEA. Martin Ugalde (ezkerrean, bigarren lerroan), Garaikoetxea lehendakariak Leizaolarekin erbesteko Eusko Jaurlaritza osatu zutenei harrera egin zienean.

erbestea ezagutu ditut. Beldurra pasa dugu, eta sufritu ere egin dugu. Geure hizkuntza debekatuta ikusi dugu. Gutako nahikotxok heriotza jaso zuen abertzale izate soilagatik.

Baina euskaldunon aberriaren proiektua bizirik dago. Gure gizartearen gehiengo burujabetasunaren aldeko erantzuna eman zuen oraintsuko hauteskondeetan ere. Eta ez zuen hori egin edozein egoeratan, baizik eta ekaitza mediatiko izugarri baten aurrean. Erantzun duina, garbia eta zentzuzkoa eman zuen, ordea:

Aberri Proiektuarekin jarraitu. Bakeaz.

Azken 20 urte hauetan, sekula baino aurrerapauso handiagoak eman ditugu burujabetasuna eraikitze bidean. Euskara berreskurapen bidean jarri dugu eta etorkizuna geure esku dago, neurri handi batean, behinik behin.

Gure herriaren azken urteotako berpizte horretan parte hartzaile eta, aldi berean, lekuko izatea, zorianik handienetakoa izan da niretzat.

Alabaina, bidearen zati bat egin badugu ere, zatia dago oraindik egiteko. Eta nolako!

Lehenago garai gogorak eta zailak pasa baditugu, datozen urteak, hamarkadak eta mendeak ez dira orain arte ezagutu ditugu

gara, eta baliabide gehiago izango dugu geure esku. Horiexek izango dira gure etorkizunerako bermeak.

Zailtasun eta era berean aukera horien aurrean, euskaldunok, eta abertzaleok bereziki, betidaniko baloreak eta tresnak prest izan beharko ditugu, eta gainera beste batzuk prestatzen asmatu beharko dugu. Horietatik hiru azpimarratu nahiko nituzke:

Nire gaztarroan, euskara eta batez ere, euskara idatzia, oso egoera latzean zegoen: hitz egitea debekatuta zenez, euskaraz idatzitako inprimatzea lan ia ezinezkoa zen. Hori hala izanik, ez zegoen egunkaririk, historiarik edo literaturarik.

¿Nola, bada, izan ahal genuen guk inolako euskal kulturarik?

Gure herriak jasandako eraso hauen aurrean, nire belaunaldikoak lanaren bidez hutsuneak betetzen saiatu ginen: Historia landu dugu, literatura ere egin dugu, eta komunikabideetan ere urratsak eman ditugu. Orain dela hogeitaz urte irratia eta telebista sortu, eta urte batzuk geroago, euskarazko lehen egunkaria sortu genuen. Lan horien guztien gainean beste lan batzuk egin beharko dira, harri baten gainean beste bat jarriz, etxeak eraikitzen diren eran.